

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	ค
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง	ฅ
สารบัญภาพ	ฉ
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความสำคัญ/ความเป็นมาของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์	5
1.3 ขอบเขตการศึกษา	6
บทที่ 2 ลักษณะการผลิตและการตลาดของส้มเขียวหวาน	7
2.1 ลักษณะโดยทั่วไปของส้มเขียวหวาน	7
2.1.1 ความเป็นมาและคุณค่าทางอาหาร	7
2.1.2 ลักษณะทางพฤกษศาสตร์	8
2.2 พันธุ์และลักษณะประจำพันธุ์ของส้มเขียวหวาน	11
2.3 การผลิตส้มเขียวหวานพันธุ์สายน้ำผึ้ง	13
2.3.1 ลักษณะการผลิต	13
2.3.2 แหล่งการผลิตและปริมาณการผลิต	13
2.4 วิธีการผลิตส้มเขียวหวาน	14
2.4.1 การขยายพันธุ์และการเพาะปลูก	14
2.4.2 การดูแลรักษา	15
2.4.3 ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพของส้ม	17
2.4.4 ดัชนีการเก็บเกี่ยว	19
2.4.5 วิธีการเก็บเกี่ยว	20
2.4.6 การจัดการหลังการเก็บเกี่ยว	20

สารบัญ (ต่อ)

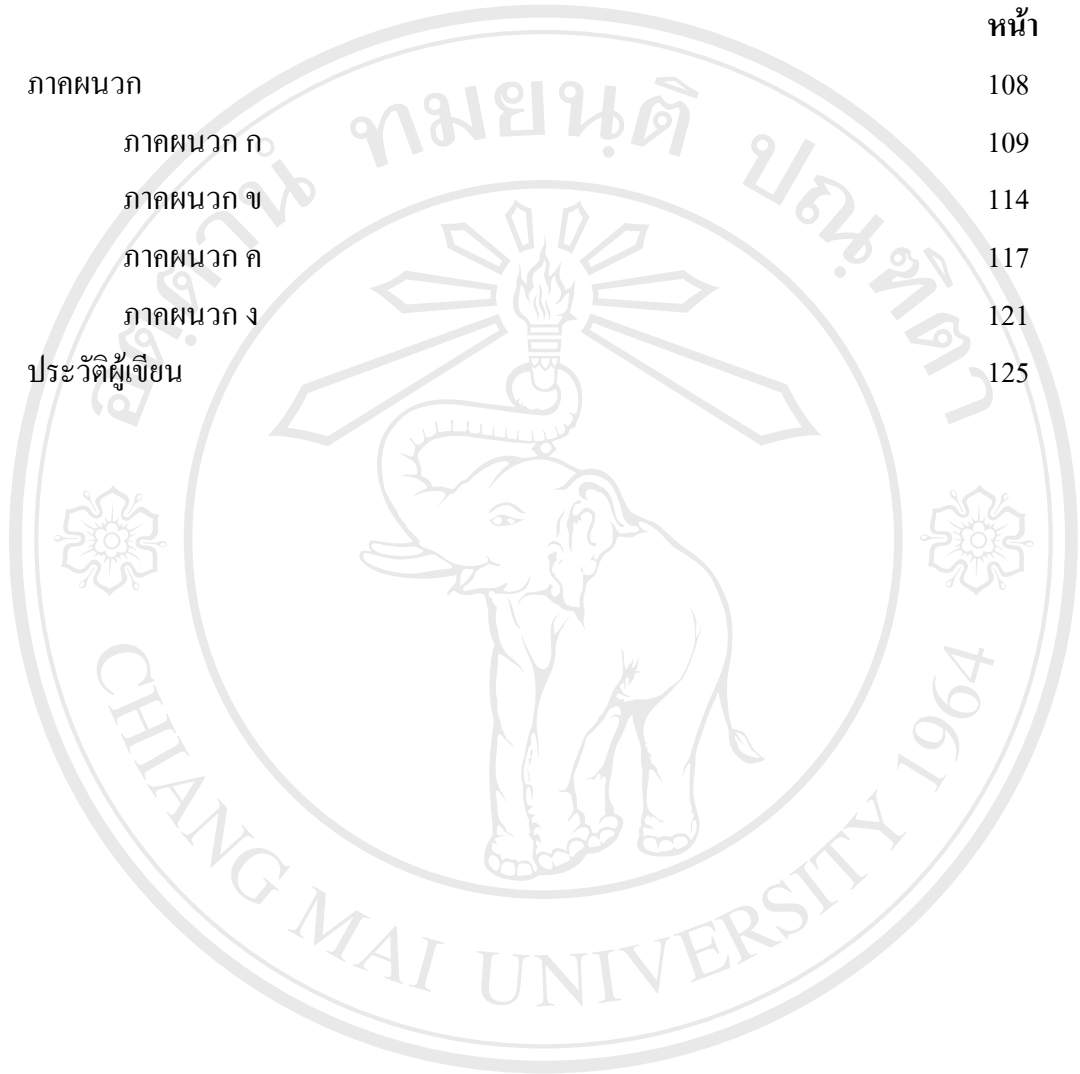
	หน้า
2.4.7 คุณภาพของผลิตผลและมาตรฐาน	21
2.4.8 การเปลี่ยนแปลงคุณภาพหลังการเก็บเกี่ยว	22
2.4.9 ความผิดปกติทางสรีรวิทยาของส้ม	25
2.5 ต้นทุนการผลิตส้มสายน้ำผึ้งในจังหวัดเชียงใหม่	26
2.6 การตลาดของส้มเขียวหวาน	28
2.6.1 ลักษณะของตลาดส้มเขียวหวาน	28
2.6.2 วิธีการตลาดส้มเขียวหวานในจังหวัดเชียงใหม่	29
2.6.3 การจัดการซื้อขายผลิตผลส้มสายน้ำผึ้ง	31
2.7 ปัญหาด้านการผลิตและการตลาดของส้มเขียวหวาน	33
2.7.1 ปัญหาด้านการผลิต	33
2.7.2 ปัญหาด้านการตลาด	33
2.7.3 ข้อเสนอแนะและแนวทางการแก้ปัญหา	34
2.8 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย	35
บทที่ 3 วัสดุอุปกรณ์และวิธีการทดลอง	36
3.1 วิธีการทดลอง	36
3.1.1 การรวบรวมข้อมูล การจัดการผลิตผล	36
3.1.2 การทดสอบคุณภาพส้มสายน้ำผึ้งในระบบตลาด	36
3.2 อุปกรณ์วิทยาศาสตร์ที่ใช้	37
3.3 การวิเคราะห์คุณภาพทางกายภาพ	38
3.4 การวิเคราะห์คุณภาพทางเคมี	40
3.5 การประเมินคุณภาพทางประสาทสัมผัส	41
3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล	42
บทที่ 4 ผลการทดลองและการวิจารณ์ผลการทดลอง	43
4.1 การจัดการผลิตผลส้มสายน้ำผึ้งของพ่อค้าส่ง	43
4.1.1 การจัดการผลิตผลเมื่อเข้าสู่ระบบตลาด ของส้มสายน้ำผึ้ง	43

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
4.1.2 ลักษณะแหล่งรับซื้อที่ผู้ประกอบการค้าส่ง พิจารณาเลือกซื้อ	43
4.1.3 การจัดการผลิตผลก่อนการวางจำหน่ายของผู้ค้าส่ง	44
4.1.4 ระยะเวลาการวางจำหน่าย	44
4.1.5 ปริมาณส้มสายน้ำผึ้งที่มีการสูญเสียขณะ วางจำหน่าย	44
4.2 การจัดการผลิตผลส้มสายน้ำผึ้ง ของตัวอย่างพ่อค้าที่ศึกษา	45
4.2.1 การรับซื้อ	45
4.2.2 การจัดการส้มก่อนการวางจำหน่าย	48
4.2.3 ระยะเวลาการวางจำหน่าย	48
4.2.4 ปริมาณการรับซื้อ/วางจำหน่าย และเปอร์เซ็นต์การสูญเสียระหว่างวางจำหน่าย	50
4.3 การเปลี่ยนแปลงของคุณภาพส้มสายน้ำผึ้ง ในระบบตลาด	53
4.4 การทดสอบคุณภาพของส้มสายน้ำผึ้ง ที่หมดสภาพการวางจำหน่าย	81
บทที่ 5 สรุปผลการทดลอง	96
5.1 การจัดการผลิตผลส้มสายน้ำผึ้งของผู้ค้าส่ง	97
5.2 การจัดการผลิตผลส้มสายน้ำผึ้งของผู้ค้าปลีก	97
5.3 การเปลี่ยนแปลงคุณภาพของส้มสายน้ำผึ้งในระบบตลาด	98
5.4 การสำรวจและวิเคราะห์คุณภาพส้มสายน้ำผึ้งที่หมดสภาพ การวางจำหน่าย	99
5.5 ข้อเสนอแนะและแนวทางการแก้ปัญหา	99
เอกสารอ้างอิง	102

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
ภาคผนวก	108
ภาคผนวก ก	109
ภาคผนวก ข	114
ภาคผนวก ค	117
ภาคผนวก ง	121
ประวัติผู้เขียน	125

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1.1 ปริมาณการผลิตและร้อยละผลผลิตพืชตระกูลส้มของโลก ปี 2543	2
2.1 องค์ประกอบทางโภชนาการของผลส้มเขียวหวาน ต่อ 100 กรัมส่วนที่บริโภคได้	9
2.2 การบรรจุผลผลิตส้ม	23
4.1 จำนวนและร้อยละของผู้ค้าปลีกส้มสายน้ำผึ้งในจังหวัดเชียงใหม่ จำแนกตามช่องทางการรับซื้อส้มสายน้ำผึ้งของผู้ค้าปลีก	45
4.2 จำนวนและร้อยละของผู้ประกอบการค้าปลีกส้มสายน้ำผึ้งจำแนกตาม ลักษณะที่มาของผลผลิต ที่ผู้ประกอบการพิจารณาซื้อจากพ่อค้าคนกลาง	46
4.3 จำนวนและร้อยละของผู้ประกอบการค้าปลีกส้มสายน้ำผึ้ง จำแนกตาม การจัดการผลผลิตก่อนวางจำหน่ายการจัดการก่อนการวางจำหน่ายของส้ม สายน้ำผึ้ง	48
4.4 จำนวนและร้อยละของผู้ประกอบการค้าปลีก จำแนกตามระยะเวลาในการวางจำหน่ายส้มสายน้ำผึ้ง	49
4.5 จำนวนและร้อยละของผู้ประกอบการค้าปลีกส้มสายน้ำผึ้ง จำแนกตามปริมาณการวางจำหน่ายในแต่ละครั้งที่รับซื้อผลผลิต	50
4.6 จำนวนและร้อยละของผู้ประกอบการค้าปลีกส้มสายน้ำผึ้ง จำแนกตามปริมาณส้มสายน้ำผึ้งที่มีการสูญเสียขณะที่ยังวางจำหน่าย	51
4.7 จำนวนและร้อยละของผู้ประกอบการค้าปลีกส้มสายน้ำผึ้ง จำแนกตามการคัดเลือกผลผลิตที่เสียหายขณะวางจำหน่าย	52
4.8 ค่าเฉลี่ยของการเปลี่ยนแปลงความสว่าง (Lightness; L*) ของผิวส้มสายน้ำผึ้ง ที่ยังวางจำหน่ายในสภาพการเก็บรักษาที่แตกต่างกันเป็นเวลา 7 วัน	54
4.9 ค่าเฉลี่ยของการเปลี่ยนแปลงค่า Hue (h*) ของผิวส้มสายน้ำผึ้งที่ยังวางจำหน่าย ในสภาพการเก็บรักษาที่แตกต่างกันเป็นเวลา 7 วัน	55
4.10 ค่าเฉลี่ยของการเปลี่ยนแปลงค่า Chroma (C*) ของผิวส้มสายน้ำผึ้งที่ยังวาง จำหน่ายในสภาพการเก็บรักษาที่แตกต่างกันเป็นเวลา 7 วัน	56

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
4.11 ค่าเฉลี่ยของการเปลี่ยนแปลงน้ำหนักของสั้มสายน้ำฝั้งที่วางจำหน่าย ในสภาพการเก็บรักษาที่แตกต่างกันเป็นเวลา 7 วัน	61
4.12 ค่าเฉลี่ยของการเปลี่ยนแปลงระยะการยวบตัวของฝั้งสั้มสายน้ำฝั้ง ที่วางจำหน่ายในสภาพการเก็บรักษาที่แตกต่างกันเป็นเวลา 7 วัน	65
4.13 ค่าเฉลี่ยของการเปลี่ยนแปลงปริมาณวิตามินซีของฝั้งสั้มสายน้ำฝั้ง ที่วางจำหน่ายในสภาพการเก็บรักษาที่แตกต่างกันเป็นเวลา 7 วัน	69
4.14 ค่าเฉลี่ยของการเปลี่ยนแปลงปริมาณกรดที่สามารถไทเทรตได้ (titratable acidity; TA) ของฝั้งสั้มสายน้ำฝั้งที่วางจำหน่ายใน สภาพการเก็บรักษาที่แตกต่างกันเป็นเวลา 7 วัน	73
4.15 ค่าเฉลี่ยของการเปลี่ยนแปลงปริมาณของแข็งที่ละลายน้ำได้ (total soluble solids; TSS) ของฝั้งสั้มสายน้ำฝั้งที่วางจำหน่ายใน สภาพการเก็บรักษาที่แตกต่างกันเป็นเวลา 7 วัน	76
4.16 ค่าเฉลี่ยของการเปลี่ยนแปลงสัดส่วนปริมาณของแข็งที่ละลายน้ำได้ต่อ ปริมาณกรดที่สามารถไทเทรตได้ (total soluble solids/titratable acidity ratio; TSS/TA) ของฝั้งสั้มสายน้ำฝั้งที่วางจำหน่ายในสภาพการเก็บรักษาที่ แตกต่างกันเป็นเวลา 7 วัน	79
4.17 ค่าเฉลี่ยของค่าความสว่างของฝั้งสั้มสายน้ำฝั้งที่หมดสภาพการวางจำ- หน่ายโดยเปรียบเทียบกับฝั้งสั้มสายน้ำฝั้งที่ยังคงสภาพการวางจำหน่ายใน ร้านค้าปลีก	81
4.18 ค่าเฉลี่ยของค่า Chroma (C*) ของฝั้งสั้มสายน้ำฝั้งที่หมดสภาพการ วางจำหน่ายโดยเปรียบเทียบกับฝั้งสั้มสายน้ำฝั้งที่ยังคงสภาพการวางจำ- หน่ายในร้านค้าปลีก	82
4.19 ค่าเฉลี่ยของ Hue (h°) ฝั้งสั้มสายน้ำฝั้งที่หมดสภาพการวางจำหน่าย โดยเปรียบเทียบกับฝั้งสั้มสายน้ำฝั้งที่ยังคงสภาพการวางจำหน่ายใน ร้านค้าปลีก	832

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
4.20 ค่าเฉลี่ยของค่าระยะการยุบตัวของผิวส้มสายน้ำผึ้งที่หมดสภาพการวางจำหน่ายโดยเปรียบเทียบกับส้มสายน้ำผึ้งที่ยังคงสภาพการวางจำหน่ายในร้านค้าปลีก	85
4.21 ค่าเฉลี่ยปริมาณวิตามินซีของส้มสายน้ำผึ้งที่หมดสภาพการวางจำหน่ายโดยเปรียบเทียบกับส้มสายน้ำผึ้งที่ยังคงสภาพการวางจำหน่ายในร้านค้าปลีก	87
4.22 ค่าเฉลี่ยของปริมาณกรดที่สามารถไทเทรตได้(Titratable acidity; TA) ส้มสายน้ำผึ้งที่หมดสภาพการวางจำหน่ายโดยเปรียบเทียบกับส้มสายน้ำผึ้งที่ยังคงสภาพการวางจำหน่ายในร้านค้าปลีก	88
4.23 ค่าเฉลี่ยปริมาณของแข็งที่ละลายน้ำได้(Total soluble solid; TSS) ของส้มสายน้ำผึ้งที่หมดสภาพการวางจำหน่ายโดยเปรียบเทียบกับส้มสายน้ำผึ้งที่ยังคงสภาพการวางจำหน่ายในร้านค้าปลีก	90
4.24 ค่าเฉลี่ยของสัดส่วนปริมาณของแข็งที่ละลายน้ำได้ต่อปริมาณกรดที่สามารถไทเทรตได้ของส้มสายน้ำผึ้งที่หมดสภาพการวางจำหน่ายในร้านค้าปลีก	92
4.25 ค่าเฉลี่ยค่าทดสอบการประเมินทางประสาทสัมผัส จำแนกตามลักษณะคุณภาพที่ทำการประเมิน	95

สารบัญภาพ

รูปที่	หน้า
2.1 ส่วนประกอบต่างๆ ของผลส้ม	11
2.2 ขั้นตอนในโรงคัดบรรจุหีบห่อส้มที่นำเข้าจากประเทศออสเตรเลีย	22
2.3 ลักษณะของวิธีการตลาดของส้มสายน้ำผึ้ง	32
2.4 การจัดการผลผลิตของผลผลิตของสวนส้มขนาดเล็ก	33
2.5 การจัดการสวนส้มขนาดใหญ่	34
3.1 แผนเทียบสี(color chart) อุปกรณ์ประกอบเครื่องวัดสี บริษัท Minolta รุ่น CD-300	39
4.1 การเปลี่ยนแปลงค่าความสว่าง (lightness; L*) ของส้มสายน้ำผึ้งที่วางจำหน่ายในสภาพการเก็บรักษาที่แตกต่างกันเป็นเวลา 7 วัน	57
4.2 การเปลี่ยนแปลงค่า hue angle (h°) ของส้มสายน้ำผึ้งที่วางจำหน่ายในสภาพการเก็บรักษาที่แตกต่างกันเป็นเวลา 7 วัน	57
4.3 การเปลี่ยนแปลงค่าความเข้ม (Chroma; c*) ของส้มสายน้ำผึ้งที่วางจำหน่ายในสภาพการเก็บรักษาที่แตกต่างกันเป็นเวลา 7 วัน	58
4.4 การเปลี่ยนแปลงน้ำหนักของส้มสายน้ำผึ้งที่วางจำหน่ายในสภาพการเก็บรักษาที่แตกต่างกันเป็นเวลา 7 วัน	62
4.5 การเปลี่ยนแปลงค่าความแน่นเนื้อโดยหาระยะการยุบตัวของส้มสายน้ำผึ้งที่วางจำหน่ายในสภาพการเก็บรักษาที่แตกต่างกันเป็นเวลา 7 วัน	66
4.6 การเปลี่ยนแปลงปริมาณวิตามินซีของส้มสายน้ำผึ้งที่วางจำหน่ายในสภาพการเก็บรักษาที่แตกต่างกันเป็นเวลา 7 วัน	70
4.7 การเปลี่ยนแปลงปริมาณกรดที่ไทเทรตได้ (Titratable acidity; TA) ของส้มสายน้ำผึ้งที่วางจำหน่ายในสภาพการเก็บรักษาที่แตกต่างกันเป็นเวลา 7 วัน	74
4.8 การเปลี่ยนแปลงปริมาณของแข็งที่ละลายน้ำได้ (total soluble solids; TSS) ของส้มสายน้ำผึ้งที่วางจำหน่ายในสภาพการเก็บรักษาที่แตกต่างกันเป็นเวลา 7 วัน	77

สารบัญภาพ (ต่อ)

รูปที่	หน้า
4.9 การเปลี่ยนแปลงอัตราส่วนปริมาณของแข็งที่ละลายน้ำได้ต่อปริมาณกรดที่ไทเทรตได้ (total soluble solids/titratable acidity ratio; TSS/TA) ของส้มสายน้ำผึ้งที่วางจำหน่ายในสภาพการเก็บรักษาที่แตกต่างกันเป็นเวลา 7 วัน	80
4.10 การเปรียบเทียบค่าความสว่างของผิวส้มสายน้ำผึ้งที่วางจำหน่ายกับส้มสายน้ำผึ้งที่หมดสภาพการวางจำหน่าย	83
4.11 การเปรียบเทียบค่า chroma (c*) ของผิวส้มสายน้ำผึ้งที่วางจำหน่ายกับส้มสายน้ำผึ้งที่หมดสภาพการวางจำหน่าย	83
4.12 การเปรียบเทียบค่า hue (h°) ของผิวส้มสายน้ำผึ้งที่วางจำหน่ายกับส้มสายน้ำผึ้งที่หมดสภาพการวางจำหน่าย	84
4.13 การเปรียบเทียบระยะการยุบตัวของผิวส้มสายน้ำผึ้งที่วางจำหน่ายกับส้มสายน้ำผึ้งที่หมดสภาพการวางจำหน่าย	86
4.14 การเปรียบเทียบปริมาณวิตามินซีของส้มสายน้ำผึ้งที่วางจำหน่ายกับส้มสายน้ำผึ้งที่หมดสภาพการวางจำหน่าย	88
4.15 การเปรียบเทียบปริมาณกรดที่ไทเทรตได้ (titratable acidity; TA) ของส้มสายน้ำผึ้งที่วางจำหน่ายกับส้มสายน้ำผึ้งที่หมดสภาพการวางจำหน่าย	90
4.16 การเปรียบเทียบปริมาณของแข็งที่ละลายน้ำได้ (total soluble solids; TSS) ของส้มสายน้ำผึ้งที่วางจำหน่ายกับส้มสายน้ำผึ้งที่หมดสภาพการวางจำหน่าย	91
4.17 การเปรียบเทียบอัตราส่วนระหว่างปริมาณของแข็งที่ละลายน้ำได้กับปริมาณกรดที่ไทเทรตได้ (total soluble solids/titratable acidity ratio; TSS/TA) ของส้มสายน้ำผึ้งที่วางจำหน่ายกับส้มสายน้ำผึ้งที่หมดสภาพการวางจำหน่าย	92